

קולה של אִמָּא

הספר "להיות אִמָּא" מציג עשרים ושלוש מונולוגים של אמהות, שמציגות זוויות שונות ומרתקות על הנושא הפשוט אך המורכב הזה של להיות אִמָּא

אילה פרלמוטר

פי לא ניג'סו להם אף פעם. גם היום אני לא מתקשרת אליהם הרבה. אני מחכה שהם יבואו אליי, ואני לא מרגישה שהם חייבים לי. אין הטפות מוסר, לא ניגון על המצפון ולא האשמות. אם הם צריכים אותי – הם מתקשרים אליי, ואם הם רוצים – הם באים לבקר. עם גרעון, למשל, יש לי 'שיחות כביש 6'. כך אנחנו קוראים לזה. הוא מתקשר בשעות ערב מאוחרות, כשהוא נוהג בחרצה מהעבודה על כביש 6 ואני מלווה אותו בשיחה עד לפתח ביתו.

לאורך כל השנים נתתי לילדים שלי המון כבוד. לא ראיתי בהם שלושה שלי, אלא בני אדם נפרדים. לא בנתי שיטת חינוך אבל הקדשתי הרבה מחשבה לגידולם. השתדלתי להיות בשבילם במידה: לא יותר מדיי ולא פחות מדיי. הם ידעו שאני שם, אבל היו צריכים להיאבק בעצמם.

השראה אפריקנית

גליה בונה עם ילדיה מעיין ואביב

גליה בונה, בת 34, אמא של מעיין (4) ואביב (ארבעה חודשים). נשואה לאירי פאקה, רקדן ילד גאנה, שהפירה במהלך לימודיה שם. בעלת דוקטורט בפרפיות ובמה מ-UCLA. גרים בקיבוץ צאלים. בתה הבכורה נולדה כאשר למדה בקליפורניה לתואר שני:

תמר מור סלע עם ילדיה יונתן, טליה ועלמא

ילדים; יש נשים בנות שלושים ויש בנות שבעים; יש עירוניות ויש כפריות; יש דתיות וחילוניות וערביות; יש נשואות, גרושות וחד-הוריות. יש אמא לילד עם צרכים מיוחדים, לילדה חולה, לילד פצוע; ויש אם שפולה.

בחרנו לצטט כאן קטעים מתוך כמה מהמונולוגים והשירים בספר המרתק הזה, שכל הורה וכל בן ובת ימצאו בו גם את עצמם.

בלי לנגיס

אליס קדר ובנה גדעון

אליס קדר, 73, ניצולת השואה ילידת פולין, אם לשלושה – טל (51), יריב (48) וגרעון (43). נשואה לשין. גרים בטבעון: "לא ניג'סתי (לא נדנתי, לא הצקתי) לילדים שלי. הם אפילו לא יודעים שלא ניג'סתי להם,

להיות אמא – חוויה כל כך פשוטה, טבעית, מובנת מאליה, ועם זאת כל כך מורכבת, מסובכת, שונה מאישה לאישה וגם מילד לילד. תמר מור סלע, אם לשלושה, עיתונאית ויוצרת, עוסקת בשאלת האמהות מאז הייתה לאם. לאחרונה ראה אור ספרה "להיות אִמָּא" (הוצאת ידיעות ספרים), שבו היא מציגה מונולוגים של 23 נשים, שמדברות על אמהות.

"הספר הזה הוא שיעור באמהות", היא כותבת במבוא, "הוא חלק מהשיעור שלי". לדבריה, במהלך הפגישות שלה עם הנשים "כל אחת מהן השמיעה קול שהיה חדש לי, אבל גם מוכר. מצאתי את עצמי בכל אחת מהן. בכל פעם מחדש".

תמר מור סלע מעידה על עצמה שיצאה למסע בעקבות האמהות כדי ללקט (לֶאסוֹף) תשובות, ולא כדי למצוא את התשובה האחת הנכונה, משום שתשובה כזאת אינה קיימת. סך התשובות נותנות תמונה מורכבת, חקמה, תומכת.

"במלקטת תמידית טוב לי לשמוע מגוון של קולות", היא אומרת, "מתוכם אני אוהבת לֶאסוֹף אליי את החוכמה שנעלמה בחברת הבודדים שבה אנו חיים, וחבל שתאבד. דרך השביל הזה, שבו אני צועדת, אני מנסה לברוא לעצמי מציאות אמהית רחבה יותר. לגבש איזו ידיעה. לחבר פיסות קטנות של חיים ושל מידע, שיוכלו להרפיב את 'האם הגדולה', שתשב בתוכי בנחת ותהיה היד המכוונת, המורה את הדרך. אולי גם כדי שאוכל לסלוח לעצמי על שאינני אמא מושלמת. אולי כדי להרגיע את בדירותי".

המרואיינות מציגות מגוון של נשים, של בחירות, של עולמות. יש בהן נשים מוכרות, כמו העיתונאית אילנה דיין, הרקדנית ליאת בן דרור והשחקנית אסתי זקהיים. יש בהן אמהות לילד אחד ויש – לתשעה

שלמות מתעוותת (משנה צורה, מתקלקלת), כדי שנתאים את עצמנו למציאות המשתקפת מאמצעי התקשורת, מציאות שבה הכול 'חמוד' ו'טבעי' וכולן עושות את זה ואף אחת לא מקטרת (לא מתלוננת). זהו שקר.

כל אישה שמביאה חיים לעולם עוברת שינוי עמוק. זאת לא רק החוויה של ההיריון והלידה, זאת בעיקר החוויה של ההורות ושל האמהות. זאת עבודה קשה. זאת למידה בלתי פוסקת. בן הזוג שלי מתפלא איך בכל בעיה שצצה (שבאה פתאום) אני נכנסת פנימה, מתייעצת עם חברות, חוקרת ושואלת. זו עבודה, זה לא בא לי בטבעיות".

רגעים של אושר

אילנה דיין עם ילדיה יעל, זוהר וגוֹן

אילנה דיין, בת 44, נשואה להראל אורבך, אמה של יעל (16), זוהר (13) וגוֹן (9). עיתונאית ומגישת התוכנית "עובדה" בערוץ 2 מאז 1993. גרים בשורש: "כאשר מתקשרים לחפש אותי בבית ואני אינני, הראל אוהב לומר: 'אילנה איננה, היא בדיוק עכשיו משלבת משפחה וקריירה. בדיוק עכשיו פשהתקשרת, יצא שהיא משלבת'. זאת הדרך האלגנטית שלו להביע את דעתו בעניין. מן הסתם אין אצלי קו הפרדה ברור, שתוחם בין התפקיד שלי כעיתונאית לבין התפקיד שלי כאמא.

[...] נכון, לא פעם אני אמא בשלטר חוק. זה לא כואב כל הזמן, רק מובן לי שזה לא אופטימלי. הלידות של ילדי היו החוויה הכי חזקה שחוויתי בחיים, אבל אף פעם לא הרגשתי שהאמהות מוטלת על צווארי כאבן רחיים (דבר קשה). יכול להיות שבלי לשים לב ובלי לבדוק אם זה מתאים לקרובים אליי, גייסתי את כל הסביבה בצורה שמניחה כאקסיומה שרוב הזמן אני לא בבית, ומובן שיש חוסר אופייקטיבי ומאוד בסיסי בזמן משותף.

יחד עם זאת אני חושבת שהאמהות היא לא שאילה

ההמשך - בעמוד 10

התחברתי לאמהות בשנייה, מה שלא היה מובן מאליי לאישה כמוני, שכל החיים הייתה לבה, קרייכרסטית ואגואיסטית. כל השנים דאגתי רק לעצמי וחשבת רק על עצמי.

החברות שלי, שחששו שלא אתחבר לאמהות, הופתעו לראות כמה אני נהנית לקפל את הבגדים הקטנים ולא שמעו ממני רבע תלונה על זה שאני מתעוררת כל שעותיים בלילה. הייתי שקועה כולי באמהות: הולכת עם מאיה לפארקים, שרה לה שירים, משחקת איתה. הייתי בטריפ ממנה. מלבדה, לא עניין אותי כלום. מאיה הפכה להיות כל עולמי. היא האור של חיי. היא הטעם שלהם. בזכותה עברתי מנה-מורפוז. הפכתי לבן אדם אחר לחלוטין".

קשר השתיקה

שירה רכטר עם בניה רומי וים

שירה רכטר, בת 43, אמא של רומי וים, תאומים בני שש וחצי. חיה עם עומרה גרים בהרצל'ה. אמונית רבת-חומית מצליחה. חלק גדול מהמונולוג מוקדש לקשיים שחווה אחרי הלידה: "כבר לא הייתי בהיריון אבל נראיתי בהיריון, קראו לי אמא אבל עוד לא הרגשתי אמא. התשישות וההנקה ביטלו את יכולתי לחשוב, מחקו את זכרונותי, לא היו לי צורה או זהות.

[...] במשך שנתיים לא הרגשתי אמא, לא אהבתי את המילה הזאת ולא התחברתי אליה. [...] קשר השתיקה, שהרבה נשים חוות סביב האמהות, פוגע בהן בסופו של דבר. אם נתייחס למשל למונח 'דיכאון (דיפרסיה) שלאחר לידה', הרי שהמונח הזה מפיל את האחריות לתופעה על ההורמונים הנשיים ומתעלם מההקשר שבו מתרחשים הדברים. מתעלם מהעובדה שהאישה, שהייתה קודם יצור חופשי, היא עכשיו בודדה, ישנה באופן אקראי, אוכלת בחטף, אם בכלל, ועוד מכנים את שלושת החודשים שבהם היא נמצאת עם התינוק בבית 'חופשת לידה' ואומרים שהיא 'לא עובדת'. זאת חוצפה. נפשן של נשים ושל משפחות

"מעייין נולדה, אבל החיים המשיכו. שבועיים אחרי הלידה חזרתי ללימודים, המשכתי לעשות את מה שאני צריכה ומעייין הייתה קשורה עליי. באפריקה את נושאת את התינוק על הגוף. אני לא חושבת שזה עניין של אידיאולוגיה אלא כוח המציאות, שבה נשים לא יכולות לשבת עם התינוק בבית יותר מדיי זמן. הן חייבות לעבוד בבית או בחקלאות או למכור דברים. את פשוט קושרת את התינוק עלייך וזהו. באפריקה הילד מצטרף אל החיים של האם, ולא ההפך, כמו שרואים כאן לא מעט.

[...] לפני שמעייין נולדה, שמעתי הרבה אמהות מדברות על רגשי אשם שמתעוררים אצלן מכל מיני סיבות. באפריקה המונח הזה לא קיים בלקסיקון הרגשות. אני חושבת שרגשי האשם זה משהו שהורס את הילדים. אמא מרגישה אשמה אם היא חושבת שהיא גזלה מהילד משהו שהגיע לו. המגיע לי - זאת אחת הבעיות בחברה שלנו. מה שעוזר לילדים לגדול - זו לא ההרגשה של 'מגיע לי', אלא התחושה שאני שמח במה שיש לי".

מנה-מורפוז

עיינה אילון עם בתה מאיה

עיינה אילון, בת 55, אמא של מאיה (11), עורכת תוכן בטלוויזיה ובאינטרנט. גרות ברשפון. עיינה מספרת בתחילת המונולוג על חיי הרווקות והקריירה שלה ועל החלטתה בגיל ארבעים להרות מתרומת זרע. אחרי שבע הפריית מבחנה, בגיל 43, הצליחה להרות. "הרגע שבו אמרו לי שאני בהיריון היה מאוד חזק ומאוד מפחיד. הייתי בת 43, ובניגוד לכל ההמלצות החלטתי לא לעשות בדיקת מי שפיר. לא עניין אותי אם היא תהיה חירשת, עיוורת או רפילית. החלטתי שאקבל אותה כמו שהיא.

הרגע שבו מאיה נולדה לא דומה לשום דבר שעברתי, ועברתי לא מעט שיאים בחיי. הסתכלתי עליה ואמרתי לה: 'אני אמא שלך. פשוט אמא שלך'. האושר שהחל באותו רגע מלווה אותי עד היום.

המשך מעמוד 7

קולה של אַמָּא

של תיאוריה כזאת או אחרת. היא במידה רבה רגעים. זה יכול להיות רגע שבו, בשיחת טלפון מקרית, ארגיש חיבור חזק ליעלי יותר מאשר בפעוּרות שעות של שהייה משותפת; זה יכול להיות רגע שבו זוהר יחזור מסרט ויבוא אליי למיטה כדי להתחבק קצת, או שהוא יראה לי פתאום צורת ענן וייתן לה שם, או שהוא יאמר עליי משהו ציני אבל עם הרבה אהבה.

זה עניין של רגע, ואף תיאוריה לא חלה עליו: לא הסיפור של זמן איכות, לא הסיפור ש'אם תהיי מסופקת תהיי אמא יותר טובה', לא הסיפור ש'אם לאמא יש חיים מעניינים גם לילדים יהיו כאלה', ולא הסיפור שאומר ש'אם לא תצאי לעבודה המרירות תישאר בתוכך ותדפקי אותה על הילדים'. הפול נכון לרגעים, וגם ההפך נכון לרגעים, והרגעים האלה מוכיחים לי את מה ששום תיאוריה לא יכולה להוכיח".

אני כותבת עכשיו

שיחה רכטר

אני כותבת עכשיו במקום לעשות פלים, במקום לנגב אבק, במקום להפריד את בגדי הקיץ מהחורף, ואת הבגדים שקטנים להם מהבגדים שגדולים להם. במקום להכניס את הבגדים הקטנים לשקית ולתת לחברים, או להחזיר לארון. במקום ללכת לקנות ירקות - פי אינ. במקום לנסוע לקחת את הווידיאו מתיקון. במקום להחליף נורה במטבח. במקום לכבס את כיסוי המזרן. במקום ללכת לקופת חולים לקבל החזר מהביקור אצל ד"ר נטר. במקום לגשת לים, שבוכה מעבר לדלת. אני כותבת עכשיו במקום ללכת למס הכנסה לעשות תיאום מס, במקום לסדר את מעמדי בביטוח הלאומי, במקום להוציא דרכון אמריקני לרומי ולים. אני כותבת עכשיו.

תפילה לאם בטרם שחרית

חנה פנחס-כהן

בשעה שאני עומדת לבשל דיסת סולת הסר ממני כל מיני מחשבות זרות וכשאני נוגעת בגו התינוק ומדה חומו שילכו ממני כל מיני טרדות שלא יבלבלו מחשבותי. ותן לי אומץ לזכך פני שיוכל כל אחד מילדי לראות פניו בתוך פני כמו במראה רחוצה לקראת חג

ואת החושך המשוקע מפנים

פני - כסה באור.

שלא תפקע סבלנותי ולא יחר גרוני

מצעקה מתחבטת ומתעבה

שלא יהיה לי רפיון ידים

מול הבלתי נודע

ושלא יפסק אף לא לרגע

מגע בשר בבשר ביני לבין ילדי

תן בי אהבתך שיהא בי די לעמוד בפתח הבית ולחלקה בפשטות בה פורסים לחם ומורחים חמאה כל בוקר מחדש ניחוח חלב רותח וגולש וריח הקפה מכסים על קורבן תודה וקורבן תמיד שאיני יודעת איך נותנים.

מילון: מדה חומו - מודדת לו את החום; טרדות

- דאגות; לזכך - לנקות מרע; משיקע - נמצא עמוק; תפקע סבלנותי - תיגמר הסבלנות שלי, לא תהיה לי סבלנות; יחר גרוני - הגרון שלי יהיה יבש; מתחבטת - לא יודעת מה להחליט; מתעבה - גדלה ומתרחבת; רפיון ידים - חוסר כוח; ניחוח - ריח; רותח - חם מאוד; קורבן תודה וקורבן תמיד - קורבנות שהקריבו לאל בבית המקדש.

הנה אני אם

תרצה אתר

הנה אני אם. זה קרה. זה אמון. זה עגול, רחמני ועצוב, אך שלם, העיגול היחידי שאכן ואומנם הוא אינסוף שמוכן לי, כי יש לו שם.

לאינסוף הזה קוראים: אם. זאת אני, זאת אני, העיגול החזק, השלם, למלאות הנוהרת הזאת, הזורחת, אשר מגרשת כל רעד ופחד קוראים אם. אם, אמא שלי אור נושן. בכי אלים. עכשיו יודעת אני מה היה לך כל אותם הימים.

עד פלות בינתי שהבינה את זאת אלחם להיות ראויה, ללא קול, אצנק כל חיי, אמיצה ומנופצת בנפול משברי הענק אל חול.

מילון: רחמני - מלא רחמים. וגם: יוצא מהרחם (רחם - האיבר שהעובר נמצא בו); נוהרת, זורחת - מלאה אור; נושן - ישן, עתיק; אלים - משתמש בכוח; פלות - סוף, גמר; בינתי - החוכמה שלי; אצנק - אקפוץ לקראת מטרה; מנופצת - שבורה; משברי ענק - גלים גדולים מאוד בים.